

ПОЧЕЧУН
Олена Ігорівна

УДК 338:242

ЖЕЛЕЗНЯК
Вікторія Валеріївна

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПАСАЖИРІВ

PROBLEMS OF RISKS CLASSIFICATION IN PASSENGERS TRANSPORT SERVICE

ст. виклалач кафедри
фінансів та економічної
безпеки;

к.е.н., доцент кафедри
фінансів та економічної
безпеки Дніпропетровський
національний університет
залізничного транспорту ім.
академіка В. Лазаряна

В статті досліджено підходи до класифікації ризиків притаманних транспортному обслуговуванню пасажирів та запропоновано класифікацію ризиків з огляду на сфери їх виникнення.

В статье исследованы подходы к классификации рисков, присущих транспортному обслуживанию пассажиров и предложено классификация рисков учитывая сферы их возникновения.

This article investigates approaches to risks classification of the passengers transport service and there is offered a classification of risks with regard to their origin area.

Ключові слова: транспорт, транспортне обслуговування, ризик, якість

Ключевые слова: транспорт, транспортное обслуживание, риск, качество

Keywords: transport, transport service, risk, quality

ВСТУП

Для ефективного функціонування транспортної інфраструктури, конкурентоспроможності транспорту певного виду і надання якісного сервісу необхідним є чітке усвідомлення ризиків і загроз, що присутні в транспортному обслуговуванні пасажирів. Розвиток пасажирського транспортного обслуговування наразі має багато проблем. Серед них на першому місці є низький рівень комфорту, відсутність стабільності роботи транспорту, дорогий сервіс супутніх послуг, високі тарифи тощо. Вирішення даних проблем потребує розуміння природи їх виникнення.

Аналіз останніх досліджень

Теоретичні та практичні проблеми ефективності функціонування та розвитку різних видів транспорту знайшли відображення у працях вітчизняних вчених – О.О. Бакаєва, Ю. С. Бараша, В.М. Гурнака, В.Л. Диканя, В.М. Загорулька, Л.Г. Зайончика, Ю.Ф. Кулаєва, М.В. Макаренка, А.М. Новикової, В.І. Пасічника, Є.М. Сича та багатьох інших. Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем в забезпеченні якості транспортного обслуговування пасажирів, яке базується на захисті від загроз, як на рівні держави, так і на рівні суб'єктів господарювання. Окрім того, ситуацію ускладнює відсутність системності, координованості та єдиних поглядів стосовно класифікації ризиків у цій сфері.

Все це і зумовило актуальність обраної теми і напрямків її дослідження.

МЕТОЮ РОБОТИ є узагальнення та систематизація ризиків транспортного обслуговування пасажирів для розробки подальших рекомендацій щодо забезпечення якісного транспортного сервісу і підвищення конкурентоспроможності транспортної інфраструктури.

РЕЗУЛЬТАТИ

На якість транспортного обслуговування пасажирів впливають ризики, які належать до різних рівнів. З одного боку, якість транспортного сервісу на пряму залежить від розвитку інфраструктури певного виду транспорту, узгодженості роботи різних видів транспорту тощо. З іншого боку, на транспортне обслуговування має значний вплив стан транспортного підприємства, яке здійснює транспортні послуги, а отже до уваги слід брати ефективність функціонування такого підприємства. Крім того, не слід забувати про специфіку самої транспортної послуги, яка є нематеріальною і має свої особливості, і тому слід враховувати ризики притаманні формуванню даної послуги. Таким чином, отримуємо систему ризиків транспортного обслуговування пасажирів, яка включає в себе ризики транспорту, ризики транспортного підприємства і ризики сфери транспортного обслуговування. Під загрозою будемо розуміти сукупність причин виникнення негативної події, а під ризиком – ймовірність настання даних причин виникнення негативної події.

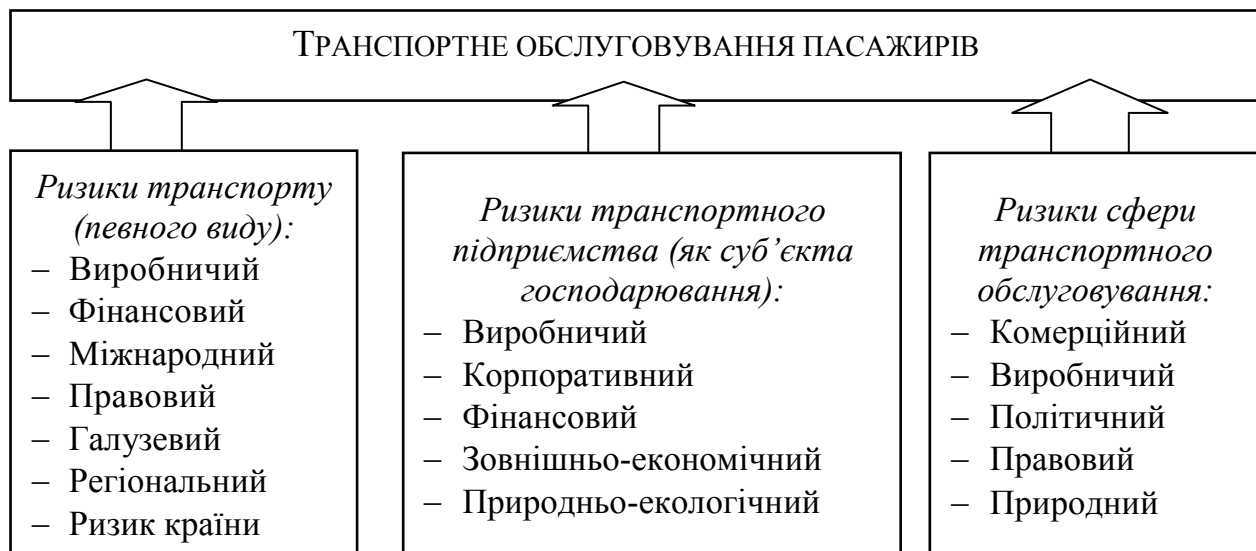

Рис. 1. Ризики транспортного обслуговування пасажирів залежно від сфер впливу

До ризиків, що мають вплив на розвиток певного виду транспорту в країні в залежності від сфери виникнення можна виділити галузеві, фінансовий, правовий, міжнародний, виробничий, регіональний ризики та ризик країни. До основних галузевих ризиків відносяться: ризики державного регулювання галузі; ризики ринку перевезень; ризик підвищення вартості споживаних ресурсів; ризик експансії іноземних перевізників і операторів на транспортний ринок країни [4]. Регіональні ризики та ризик країни пов'язані з політичною ситуацією в країні і регіонах, і виникають у зв'язку з введенням надзвичайного стану, військових дій тощо. В деяких випадках існують ризики, що пов'язані з географічним місцезнаходженням і можливим припиненням транспортного сполучення у зв'язку з віддаленістю і важко доступністю тощо. Серед фінансові ризиків на транспорті найпоширенішими є процентний, інфляційний, валютний ризики. Правові ризики пов'язані зі зміною валютного регулювання, зміною податкового законодавства, зміною правил митного контролю і мит, зміною вимог до ліцензування основної діяльності, зміною судової практики з питань, пов'язаних з діяльністю певного виду транспорту, які можуть негативно позначитися на його результатах діяльності.

Серед ризиків транспортної компанії загальноприйнято виділяти виробничий, інноваційний, комерційний, фінансовий, соціальний, зовнішньоекономічний та екологічний ризики [1]. Проте слід зауважити, що інноваційний ризик є різновидом технологічних ризиків, які є власне виробничим ризиком, і має тісний зв'язок з інвестиційними ризиками. А фінансовий ризик з точки зору виникнення є різновидом комерційного ризику. Під соціальним ризиком розуміється виникнення проблем різного роду з персоналом [1], але, на нашу думку за такого трактування цю групу ризиків слід визначати як кадровий чи ризик персоналу, які відносяться до виробничих.

Виробничий ризик виникає при порушенні виробничого процесу (технічний, організаційний,

ризик військових і терористичних дій, цивільних безладів, ризик форс-мажорних обставин тощо). Комерційний ризик виникає в процесі реалізації продукції і здійснення комерційних угод (майновий, ризик невиконання зобов'язань тощо). Фінансовий ризик ймовірний при здійсненні фінансових угод (валютний, інфляційний, кредитний, процентний, податковий тощо). Зовнішньоекономічний ризик спричинює негативні наслідки в зовнішньоекономічних операціях (ризик законодавчих змін, маркетинговий, ризик вибору партнера, валютний тощо). Ризики, пов'язані з кадровим потенціалом транспортного підприємства становлять соціальний ризик (професійний, ризик незабезпеченості кадрами, ризик розголошення комерційної таємниці тощо). Екологічні ризики пов'язані з негативною дією на природу (природний, техногенний) і забрудненням навколишнього середовища.

На нашу думку, доцільніше виділяти такі ризики транспортної компанії як виробничі, корпоративні, фінансові, зовнішньоекономічні та природно-екологічні. За такого підходу ризики розподіляються за сферами виникнення і процес управління ними є більш простим. В розрізі корпоративних ризиків будемо розуміти стратегічні, товарні, комерційні, іміджеві, правові, інформаційні, політичні, ризики планування, персоналу, ризики окремих подій, ризики втрати ліцензій і сертифікатів; під виробничими ризиками – технічні, технологічні, організаційні. В розрізі фінансових ризиків будуть виокремлюватись валютний, портфельний, інвестиційний, кредитний, податковий, процентний ризики, ризик ліквідності, ризик банкрутства.

При реалізації транспортного обслуговування виникають ризики під час взаємодії підрозділу, що їх реалізує, з елементами зовнішнього середовища. К.В. Журавель виділяє такі ризики транспортного обслуговування як: технологічний, ресурсний, інформаційний, кадровий, галузевий, політичний, соціальний, податковий, інфляційний, комерційний [2]. За такої класифікації спірним є визначення соціального, технологічного, кадрового, ресурсного,

галузевого та комерційного ризику. Тому ризики сфери транспортного обслуговування будемо розглядати як комерційні (виникають при взаємодії з пасажиром та з іншими контрагентами ринку транспортних послуг, при фінансово-економічній організації перевезень, у разі інфляції тощо), виробничі (можуть бути викликані нестачею ресурсів певного виду, відсутністю необхідного устаткування, інформаційного забезпечення, незадовільного технічного стану обладнання, містять у собі помилки керівників і персоналу, ризики виникнення конфліктних ситуацій між працівниками, тощо), політичні (спричинені зміною в державній політиці, настанням митних обмежень, військових дій тощо), правові (є результатом зміни валютного, податкового, митного законодавства та контролю, зміною вимог до ліцензування транспортного обслуговування, настання криміногенних ситуацій під час здійснення транспортних послуг, тощо), природні (спричинюються природно-географічними чинниками).

ВИСНОВКИ

В даній роботі запропоновано класифікацію ризиків транспортного обслуговування пасажирів, що

дозволить надалі визначити критерії ефективності та якості транспортного обслуговування, а отже підвищити ефективність функціонування транспорту різних видів та функціонування їх інфраструктури.

Література

1. Громов Н.Н. Менеджмент на транспорте: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Н.Н. Громов, В.А. Персианов, Н.С. Усков и др.; под общ. ред. Н.Н.Громова, В.А.Персианова. - М.: ИЦ «Академия», 2003.-528 с.
2. Журавель К.В. Сутність та класифікація ризиків при транспортному обслуговуванні на залізничному транспорті / К. В. Журавель // Вісник національного університету «Львівська політехніка»: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – Львів. – 2008. – № 628. – С.95-101.
3. Кирич А.Ю. Построение системы управления рисками в авиакомпании [Електронний ресурс] / А.Ю. Кирич // - Режим доступу: <http://www.risk-manage.ru/case/case11/>
4. Офіційний сайт ВАР «РЗД» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.rzd.ru>